
TieVie-koulutuksen portfolio

Matti Ruippo 2.4.2002

Tämä portfolio sisältää koulutukseen liittyvää raportointia ja omakohtaisen edistymisen arviointia. Liitteenä on hankkeeseen liittyvää kurssimateriaali ja vertaisryhmän jäsenten antamaa palaute.

Synkroninen etäopetus

Musiikinopetus on ollut viimeisiä saarekkeita, johon etäopetus ei ole ulottunut. Käsitykseni mukaan musiikinopetus poikkeaa luonteeltaan muista kouluaineista samoin kuin musiikin opiskelu poikkeaa tiedeyliopistojen opiskelusta, niinpä perinteiset kuvaukset etäopetuksesta eivät sinällään ole siirrettävissä musiikinopetukseen. Siitä johtuu myös viive verkko-opintojen käyttöönotossa. Tällaisia etäopetuksen järjestämisessä huomioitavia erityispiirteitä ovat mm: (1) oppimistilanteet rakentuvat suhteellisesti enemmän auditiivisuuden kuin visuaalisuuden tai tekstuaalisuuden varaan, (2) oppiminen tapahtuu paljolti toiminnan kautta, (3) non-verbaalinen vuorovaikutus on musiikin tekemisessä ja opiskelussa korostuneesti esillä.

Tosiaikainen vuorovaikutus opiskelijan kanssa on musiikin opetuskäytäntöjen kannalta luontevinta, sillä se viittaa opettajan ja opiskelijan aikaisempaan kokemukseen opetustilanteista. Toisaalta tekniikka (puhelin, audiografiikka, videoneuvottelu) aiheuttaa rajoituksia tilanteisiin niin laadun kuin joustavuudenkin puolesta. Nämä rajoitukset (äänen ja kuvan laatu sekä aikaviive) ovat juuri musiikinopetuksen kannalta kiusallisia.

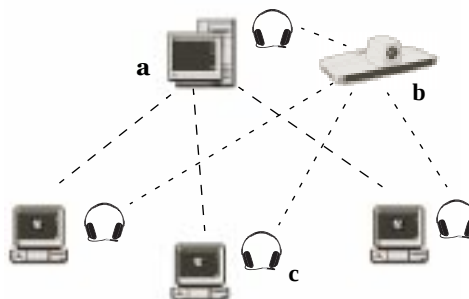
TieVie-koulutuksen vertaisryhmä VOLVI otti tavoitteekseen reaaliaikaisten etäopetustyökalujen haltuunoton. Tätä varten vertaisryhmän kokouksia pidettiin käyttäen erilaisia tekniikoita: puhelinneuvottelu, verkkoneuvottelu ja videoneuvottelu. (Verkkolähetyksen opiskeluun tarjoutui mahdollisuus kuluneena syksynä.) Kokousjärjestelyiden huolehtiminen oli vastuullani ja etenimme kokous kokoukselta puhelinneuvottelusta verkkoneuvottelun kautta videoneuvotteluun. Idea osoittautui toimivaksi, sillä näin sain vertaisryhmältäni tuoretta palautetta siitä, miten erilaiset järjestelyt vaikuttavat kokoontumisen tuloksellisuuteen. Kokouskokemusten koonnin suoritti Johanna Lasonen ja raportti on liitteenä.

Kokoontumisten myötä heräsi ajatus toteuttaa myös sisältöjakso näitä tekniikoita hyödyntäen ja näin mennä oman kokemisen kautta syvemmälle etäopetustilanteeseen. Niinpä otin tehtäväkseni toteuttaa omaan osaamisalaani liittyvän aiheen käyttäen verkkoneuvottelua.

Reaaliaikaiset tekniikat

Videoneuvottelu lie tällä hetkellä kiinnostavin tapa toteuttaa synkronia etäopetusta. Nykyinen IP-teknologia on tuonut edulliset yhteydet yliopistojen saataville. Lisäksi aiheesta on olemassa materiaalia myös suomeksi¹. Vertaisryhmän kokemukset videoneuvottelusta verkostoitumisen välineenä olivat myönteisiä. Myös puhelinneuvottelut koettiin käyttökelpoisina keveytensä ja luotettavuutensa ansiosta.

Aina ei tietenkään ole videoneuvottelua käytettävissä, mutta toisaalta puhelimen äänen varassa toimiminen on liian rajoittavaa. Verkkoneuvottelu, joka on perustamiskustannuksiltaan edullinen yhteistoiminnan muoto, on ratkaisu monivälineelliseen viestintään. Se oli entuudestaan tuntematon muille vertaisryhmän jäsenille. Olen järjestänyt tällä tekniikalla Sibelius-Akatemiassa viime vuosina teoreettisiin aineisiin liittyviä opintojaksoja, ja niinpä halusinkin koetella ympäristöä yliopistojen henkilöstökoulutuksessa. Verkkoneuvottelu tarkoittaa tässä sellaista teknistä järjestelyä, jonka avulla opettaja ja opiskelijat voivat olla tietoverkkojen ja tietokoneiden kautta läsnä ja seurata tapahtumia, joita opettaja tai joku opiskelijoista tietokoneellaan välittää. Tietokoneet verkottuivat tällä kurssilla MS NetMeeting -yhteistoimintaohjelmiston avulla ja monipisteinen ääniyhteys järjestettiin Tandberg 800 MS -videoneuvottelulaitteella.

Kuva 1. Verkkoneuvotteluympäristö: (a) tietokoneet, jotka ovat NetMeeting-yhteydessä, (b) videoneuvottelulaite, joka toimii puhelinsiltana, (c) sankaluurit tai kaiutinpuhelimet keskustelua varten.

1. NORVANTO, Tuomo. Videoneuvottelu opetuksessa. Turku: Turun yliopisto, 1998 (Painosalama). 36 s.

Hankkeen tavoitteet

Hankkeen päämääränä vertaisryhmän kannalta oli:

1. Hankkia käytännön kokemusta NetMeeting-yhteistoimintaohjelman käytöstä opetustilanteessa.
2. Hankkia konkreetteja taitoja äänenkäsittelystä.
3. Hankkia käytännön kokemusta yliopiston henkilöstölle järjestettävästä opetuksesta.

Toisaalta hankkeen tavoitteena oli myös jalostua sellaiseksi, että se *voisi toimia tulevissa TieVie-koulutuksissa yhtenä taitokurssiana*.

Kuten aiemmin mainittiin, NetMeeting-ympäristö oli vertaisryhmälle – itseäni lukuunottamatta – tuntematon työväline. Kesän ja syksyn vertaisryhmäpalaverissa ohjelman käyttöön päästiin tutustumaan ja ohjelman monipuoliset mahdollisuudet herättivät innostusta. Lyhyet tutustumiset eivät kuitenkaan anna riittävästi kuvaa ohjelman käytöstä oikeassa opetustilanteessa, joten kurssin järjestäminen näin oli hyvin perusteltua.

Internet on tähän asti ollut hiljaisuuden staattinen maailma. Verkon siirtonopeuksien kasvaessa on äänen välittäminen tullut mahdolliseksi ja tulevaisuudessa ääni sekä myös liikkuva kuva ovat luonteva osa verkkoviestintää. Ääniesimerkkien käyttö opetuksessa on lisäksi monesti yksinkertaista ja havainnollistavaa, joten on helppo perustella lyhyttä verkkojulkaisuun liittyvää äänenkäsittelyn kurssia.

Etäopetuksen toteutuksessa on usein ongelmana erilaiset laiteympäristöt ja niiden yhteensopivuusongelmat. Kun opetus toteutetaan tosiaikaisesti usean paikan kesken, ongelmat moninkertaistuvat. Hankkeen myötä oli tavoitteena paljastaa käytännön toteutuksen tielle tulevia esteitä. Tietenkin tavoite oli löytää näille esteille ratkaisuja.

Teknisesti kurssin toteutus poikkesi aiemmin järjestämistäni siinä, että opiskelijat olivat yliopistojensa nopeiden verkkojen ääressä. Sisällönsuunnittelun kannalta muutosta oli se, että opiskelijat eivät olleet musiikin ammattilaisia. Lisäksi kurssi oli suhteellisen lyhytkestoinen, joten teknisten järjestelyjen ja opetustilanteiden välinen ajallinen suhde oli uusi.

Kurssin rakenne

Kurssi jakautui suunnittelu-, toteutus- ja arviointijaksoihin. Joulukuun suunnittelujaksossa valmistettiin kurssin materiaali sekä hankittiin tarvittavat ohjelmat. NetMeeting on Windows-käyttöjärjestelmän mukana tuleva ilmainen ohjelma ja äänenkäsittelyä varten hankittiin Sonic Foundryn SoundForge XP -lisenssit.

Kurssin runko rakentui kolmen opetuskerran, á 4 tuntia, ympärille. Opetusmateriaalia varten perustettiin verkkosivulle [<http://webusers.siba.fi/~maruippo/audio>] varasto. Lisäksi opetusta varten suunniteltiin oma moniste [<http://webusers.siba.fi/~maruippo/audio/musiikkia.pdf>].

Kurssin opetuskerrat olivat 8.1., 17.1. ja 22.1.2002. Vertaisryhmän jäsenet kokoontuivat omilla paikkakunnillaan, jotka ovat Helsinki, Jyväskylä, Kuopio ja Turku, NetMeeting-istuntoihin. Opetukseen kuului luennointia, demonstraatioita ja harjoitustöitä.

Tekninen osio. Kurssin tekninen toteutus oli lopulta vaativampaa kuin ennalta osasin odottaa. Yhtäläisen infrastruktuurin luominen ei onnistunut ihan kokonaan, vaan ohjelmiston ja laitteiston asennusten puolesta jäi toivomisen varaa. Lisäksi opetuskertojen yhteydenotot tuottivat ongelmia, jotka vuorostaan söivät itse opetukselle varattua aikaa. Osa ongelmista on saanut ratkaisunsa, mutta puhelinsiltaa vaivanneet toiminnalliset häiriöt ovat vielä selvittämättä.

Opettajan osuus. Kurssin asiasisältö tuntui mitoittuneen oikein. Aihe koettiin tärkeäksi ja verkkoneuvottelun käyttö motivoi jo pelkästään työvälineenä. Tässä kaikessa varmaan auttoi se, että kurssilaiset olivat vertaisryhmän jäseninä jo ennalta tuttuja toisilleen. Vuorovaikutus oli myös luontevaa ja opetuspalaute oli helppo antaa – tosiaikaisessa tilanteessa kun kerran oltiin. Kurssin myötä vertaisryhmän tutkimusmatka tekniikan maailmaan sai kokoavan päätöksen.

Oppimistilanteiden viivästyminen teknisten ongelmien kanssa pakertaessa toisaalta tuntui kiusalliselta ja opiskelusessiot olisivat saattaneet osittain peruuntua, ellei käytettävissäni olisi ollut työparini Philip Donnerin teknistä apua. Kokemukset vahvistivat jo aiempia käsityksiä siitä, että IP-avaruus pitää sisällään monta rajoitetta jopa FUNET'in sisällä. Tämä on harmillista, sillä sen vuoksi Internetin muu kuin verkkosivukäyttö on vaivalloista ja opetusmenetelmät eivät pääse kehittymään sitä vauhtia kuin tekniikka muuten antaisi mahdollisuuden.

Kurssin sisällön laatiminen tehtiin siten, että se soveltuisi yliopistojen henkilöstön koulutukseen. Pienikokoinen vertaisryhmä oli hyvä testiryhmä, sillä kukin edusti erilaista työtehtävää ja lisäksi kurssilaisten tekniset taidot olivat yliopistohenkilöstön keskimääräisellä tasolla, ehkä hieman paremmat. Asiasisältö oli jokaiselle uusi, mutta toisaalta ääni ympäröi meitä joka päivä, joten vertauskohteita on helppo löytää.

Kurssimonistetta on sittemmin korjattu hieman ja sitä on käytetty myös tavallisten lähiopetuskurssien materiaalina. Kurssi materiaalisivusto kaipaa vielä parantelua, sillä esimerkkejä on laadittava lisää ja sivuston voisi muokata rakenteellisesti niin, että se tukisi selkeämmin oppimisen etenemistä.

Kurssilaisten palaute. Vertaisryhmän palaute oli kovin positiivinen (ks. liite). Poimin joitakin havaintoja ja kehittämisehdotuksia palautteen joukosta.

1. ”Osa kurssista pitäisi tallentaa PowerPoint -tiedostona tai ehkäpä QuickTime -tallenteina verkkoon, jotta asioita voisi kerrata paremmin.” Kommenttini: Olin myös ajatellut videotallentamista kertausta varten, mutta valmistelu ei edennyt toivotulla tavalla. Erinomaisen kiinnostava lisä tulevaisuudessa.
2. Eräs kurssilainen vertasi lähiopetustani etäopetukseen ja totesi mm. seuraavaa: Net-Meetingin luonnoslehtiö soveltui opetustyyliini paremmin kuin luokan taulu. ”...hyvä puolihan on se että pystyy kirjoittamaan melkein mihin suuntaan vaan, ja voidaan kirjoittaaakin selkein kirjaimin.”
3. ”Se on muutenkin mun kommentti tähän, että opetus tuntui henkilökohtaisempana, enemmän coachingiltä etäopetuksena. Jotenkin ristiiriitaista.” Tässä viitataan tavanomaiseen luentotyyppiseen opetukseen. Pitää varmaan paikkansa.
4. ”Ero perinteiseen lähiopetukseen on se, että verkko-opetuksessa voi mennä kaikki pieleen, jos tekniikka ei ole hallinnassa.”

-
5. ”Kurssin jatkokehittämissä lieenee haastavaa mieltä erilaisia oppimisen arvioinnin muotoja. Tällä kurssilla se tapahtui formatiivisen arvioinnin muodossa. Ehkä kurssin päätteeksi joudutaan vielä kehittämään kokoava arviointi, joko itsearviointina, vertaisarviointina tai opettajan suorittamana.” Kommenttini: osuva ehdotus.

Hallinnollinen osio. Kurssin toteutus tehtiin vertaisryhmän kesken, minkä vuoksi erinnaiset hallinnolliset kuviot sivuutettiin tyystin. Kurssin tuominen opetushenkilöstön organisaatioon vaatii kuitenkin paljon viestimistä niin henkilöstöjohdon kuin ATK-tuen kanssa. Ohjelmistojen ja tarvittavien äänityslaitteiden hankinta tai lainaus sekä asennus ja esimerkiksi palomuurien ongelmien purkamisen on tehtävä hyvissä ajoin ennen koulutusta. Jos ja kun kurssilainen sittemmin käy hyödyntämään taitojaan, on selvítettävä ja sovittava erilaisia tekijänoikeudellisia kysymyksiä ja työajan jakautumiseen liittyviä asioita.

Opintopalautetta

Koulutus toimi hyvin yliopistojen verkostoitumisen edistäjänä. Itselleni vierailu Sibelius-Akatemian ulkopuolelle oli avartava, sillä monet hallinnolliset ja opetuksen suunnittelun käytännöt ovat erilaisia. Lisäksi on kannustavaa nähdä muiden sitkeää työskentelyä ja vakavaa pohdintaa etäopetuksen parissa.

Opintojen rakenteet olivat itselleni koulutuksen alkuvaiheessa melko tuttuja, sillä osallistuin suunnitteluryhmän kokouksiin kehitystyön alkuvaiheissa. Silti portaalin rakenne tuntui joskus sekavalta, sillä joihinkin asioihin pääsi tekstilinkin kautta toisiin kuvan kautta. Useinmiten tuli mentyä väärän linkin kautta. Kohdallani myös sähköpostitulva joskus hämmensi, sillä sain tämän koulutuksen lisäksi myös mentoripostia II-kurssilta ja heidän muunkin tiedottamisen. En ollut tarpeeksi huolellisesti selvittänyt kaikkia näitä kytköksiä, joten epätietoisuus seurasi väistämättä.

Täytyy antaa tunnustusta muille opiskelijoille, jotka jaksavat opintoja tehdä oman työn lisäksi. Samalla tietysti huolestun siitä, kuinka paljon maassamme riittää tällaisia työn sankareita. Olen vakuuttunut siitä, että tämän ensimmäisen kierroksen jälkeen tehdyt uudelleenarvioinnit pystyvät sitomaan opinnot vielä tiiviimmin osaksi omaa työtä, jolloin opinnot suoraa tutoroivat arkipäivän askareita.

Kiitokset erittäin vastuullisille koulutuksen suunnittelijoille ja ohjaajille.